

MANU DIBANGO, MÚSIC

Text: EDUARD GUILLOT / Fotos: VICENT A. JIMÉNEZ

"L'esperit de la música no té color"

Fou un dels primers músics africans que va acollir com a pròpia la tradició musical anglo-saxona a fi de desenvolupar nous sons entre el passat i el present. Quan el reggae, el rap, el soul o qualsevol estil passen per les seues mans els resultats són sorprenents.

Nascut a Douala (Camerun) en 1933, però instal·lat en París, el saxofonista Manu Dibango es manté des del 1973 al capdavant dels músics africans gràcies a una concepció musical molt lliure. Una concepció que demana la recerca constant de noves formes d'expressió —sense renunciar a la tradició— i la barreja amb una multitud d'estils. Una barreja que, plasma en la seua actitud vital, féu que, en una ocasió, declaràs: "Sóc un home del meu segle; no oblide les arrels, però tampoc no les busque com si les haguera perdudes". La seua presència en la Nit dels Premis Octubre va demostrar, una vegada més, ja des del putpurri de cançons tradicionals de la terra, amb què va començar l'actuació, que les seues actituds musicals no coneixen fronteres.

—Per què la música africana continua essent una gran desconeguda?

—La música africana és molt antiga, com el continent mateix, per més que la independència no hi arribà fins fa poc temps. Aleshores, l'únic coneixement que a fora en tenien venia d'un punt de vista folklòric. Si escoltaven música procedent de l'Àfrica era filtrada pel sedàs anglo-saxó, i l'idioma era sempre l'anglès, mai la llengua nadiua. Canviar això vol temps, però sembla que la gent, cada vegada més, comença a conèixer allò que jo en dic la "música africana urbana", i que és diferent en el Senegal, el Zaire o Egipte. Hi ha moltes menes de música africana, perquè el continent és molt extens.

—El makossa és la música africana urbana del Camerun?

—Es podria dir que sí. No és exactament música tradicional. Sorgeix de l'encontre entre la gent de l'oest i els nostres instruments. És també una forma de vida. Jo defineixo el meu estil de *soul makossa* perquè va un poquet més enllà, i això no vol dir

que a vegades no toque *makossa*, que personalment considere una mena de *blues*. Per mi és música social i jo adopte algunes de les seues idees per enfortir el meu *soul makossa*, que és un terme diferent del que en podríem dir el *makossa* de veritat.

—Es considera, per tant, inventor del nou terme?

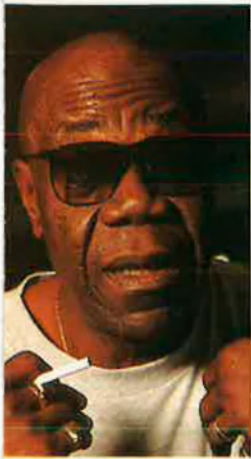
—Sí, és clar. Quan vaig enregistrar la cançó, titulada precisament "Soul makossa", en 1973, fou un *big bang* a Amèrica. Fou increïble, no m'ho esperava. Em vingueren a veure quaranta mil persones al Yankee Stadium i trentacinc mil al Madison Square Garden. Fou el primer *hit* musical africà, tothom ho sap, però no tinc cap explicació per a justificar-ho. Per què tot el planeta balla ara "Macarena"? Ningú no ho sap. Amb la cançó vaig guanyar un Grammy, i encara avui dura la

seua influència, perquè la gent jove utilitza *samples* d'aquesta cançó en les seues composicions, i açò es molt afalagador.

—És favorable a la nova cultura musical basada en els *samples*?

—És una mena de so nou. Des de fa quinze anys, hi ha molta gent jove que es dedica no veritable-

"Quan vaig enregistrar la cançó 'Soul makossa', en 1973, fou com un 'big bang' en Amèrica. Fou el primer hit africà, però no tinc cap explicació per a justificar-ho. Per què tot el planeta balla ara 'Macarena'?"

ment a fer música, sinó a recollir idees i a fer mes-
cles, per molt que aquest procés no era del tot legal
en un principi. Passaren deu anys fins que la llei no
va regular l'ús de fragments de cançons diferents,
previ pagament de drets. En tot cas, no es tracta si-
nó d'un acostament per una altra via, al rap negre
i a una música que és molt antiga. Tot torna, com
passa ara amb la gent jove que se sent fascinada per
la música dels 60, allò que ara en diuen l'*easy listening*.

—*Li agrada el rap?*

—Recorde un gran grup de principi dels anys 70,
de Nova York, The Last Poets, que ja en feia. Fins
i tot Louis Armstrong o Dizzy Gillespie en feien,
i el lirisme de les seues cançons és el mateix d'ara.
No és res de nou. Quan el diumenge de matí anava
a l'església, a Harlem, ja n'hi sentia; el pastor "*ra-
pejava*", de veritat. Però no m'agrada pas tot el gè-
nere. N'hi ha de moltes de menes:

sweet rap, hot rap..., i allò que
pot ser bo per a tu no ho és per a
mi, o almenys aquesta és la meua
apreciació. Hi ha gent com MC
Solaar, de França, que té bones
lletres, sense ser necessàriament
agressiu; no ha de ser-ho per força
per a dir coses que són veritat. És
qüestió de cultures. Als suburbis
de Los Angeles no viuen com a
Nova York o a Europa, i la situa-
ció de cadascú es reflecteix en la
seua música. Jo mateix vaig intro-
duir-ne en el meu disc *Polysonic*,
en 1990, quan vaig enregistrar
amb el raper MC Mello.

—*Com recorda l'experiència de
l'àlbum Gone Clear (1980), enre-
gistrat a Jamaica?*

—Fantàstic. Hi estiguérem un
mes, amb molt bons músics i molt
bona atmosfera. Però no acabà-
rem el disc a Jamaica. Portàrem
las bases a Nova York, i hi afegí-
rem sons nous i finalment férem la mescla en Lon-
dres. Em porta molts bons records.

—*En aquell disc va col·laborar amb gent mítica
com Robbie Shakespeare i Sly Dunbar.*

—Sí. En 1981 treballàrem junts una altra vegada
en el disc *Ambassador* i l'any passat vaig anar a
Londres i vaig col·laborar en dues cançons del seu
nou disc. Són dos grans del reggae.

—*En 1984 fou Bill Laswell l'encarregat de pro-
duir Electric Africa.*

—S'ha de tenir molta sort per a trobar-se amb bo-
na gent, que et done alguna cosa, que siga capaç
d'obrir el teu esperit. De fet, la vida és conèixer bo-
na gent i, en aquell enregistrament, també van par-
ticipar-hi Herbie Hancock i Wally Bardarou. En un
principi, va ser la companyia qui va escollir Las-
well amb la intenció d'unir dues respostes distintes:
la d'un americà, que havia treballat amb gent tan di-

ferent com Ramones o Laurie Anderson, i la d'un
africà establert en França, per combinar noves ex-
periències. Ell és únic. Pot agafar arrels africanes,
música japonesa, brasilera, rock, tot el material que
vulga, perquè és un gran músic, cosa molt impor-
tant. És llest i obert d'esperit, una cosa ben poc ha-
bitual en Amèrica. Ara bé, allà no el necessiten, ja
tenen Hollywood i tot plegat... (*riu*).

—*Quina opinió li mereix gent com Paul Simon,
Peter Gabriel o David Byrne?*

—Els adore. Són gent molt agradable. Com Las-
well, són curiosos. Paul Simon va voltat de molt
bona gent. Hi havia qui no sabia fins on volia arri-
bar amb la música sud-africana, però va crear *Gra-
celand* i va aportar nous aires. Peter Gabriel va po-
sar els seus propis diners en un projecte anomenat
self world music ("música del seu propi món"). És
un home fantàstic i molt important. La gent va sa-
ber qui era Biko gràcies a ell. Va

ser el primer europeu que va fer
una cançó sobre un heroi africà.
No conec gaire David Byrne; fa
quatre anys o cinc anys vingué a
París i parlàrem d'un projecte
junts, però no s'ha concretat.

—*No els considera colons cultu-
rals?*

—No, la cultura és de tothom. Si
vols fer música ètnica, n'hi ha
moltes possibilitats pertot arreu
del món: cultura catalana, basca,
bretona, siciliana... en Europa; o
la del Camerun, del Zaire, etc...
en l'Àfrica. És una forma d'atan-
sar-se més a la música. La tradició
i el futur sempre van junts.

—*L'influeix viure en Europa?*

—Evidentment, té la seua im-
portància, però allò que importa
és ser tu mateix, perquè la vida és
molt curta, i com més pugues veu-
re i conèixer, molt millor. Aquesta
és la meua opinió.

—*Li agrada de pensar en vostè mateix com en un
dels pares de la música africana recent?*

—Tinc seixanta-tres anys i es pot dir que sí, que
sóc una mena de bon pare, perquè vaig començar fa
molt de temps. Estic en el negoci de la música des
de fa exactament quaranta-un anys. M'hi vaig iniciar
actuant en cabarets, abans de fer la meua pròpia
música. Això és important, perquè allò que fas quan
comences és una cosa que no t'agrada, però la gent
t'hi classifica. Vaig créixer en el Camerun, la meua
família és protestant perquè descendim d'alemanys,
i un oncle meu tocava l'harmòni en l'església,
on ma mare dirigia el cor. Per això tinc en les meues
arrels música tradicional i música d'església.
Aquesta és la combinació amb què em vaig formar.
Més tard, a quinze anys, vaig anar a estudiar a Eu-
ropa, però mai no vaig abandonar la música amb
què havia crescut.

**"A principi dels 70,
en Nova York, el
grup The Last
Poets ja feia rap.
Fins i tot Louis
Armstrong o Dizzy
Gillespie en feien.
Quan el
diumenge de
matí anava a
l'església, a
Harlem, el pastor
també 'rapejava'".**

—*Què representa per a vostè la figura del músic camerunès Francis Bebey?*

—És cosí meu. Bé, per a ser exactes, és cosí de la meua dona. M'ensenyà què era el blues. Ens coneguèrem en unes vacances, l'any 1951, quan jo tocava el piano i el banjo. Ell anava molt avançat, i jo sempre anava darrere d'ell. M'ensenyà tot un segle de blues. Fou molt important per a mi.

—*El seu últim disc és el directe Papa Groove.*

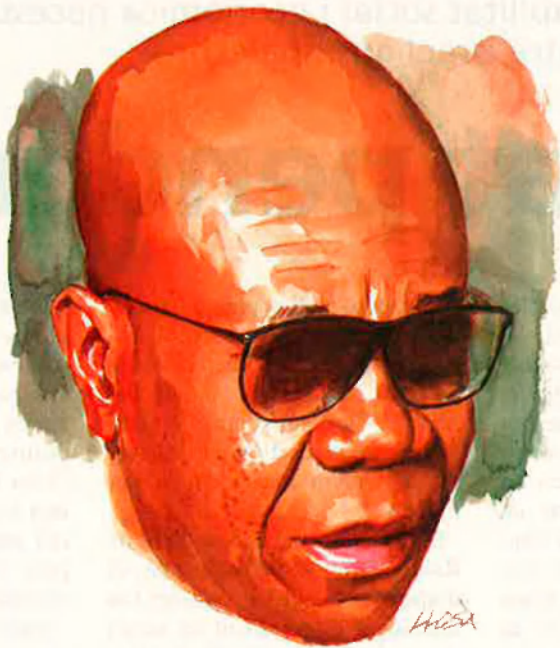
—Actuar sempre té una cosa especial, perquè ets com un actor de teatre, et mous... *me nuevo*. En l'estudi pots repetir vint vegades una frase, però en directe només tens una oportunitat. És una mescla d'energia i d'adrenalina. En canvi, *Lamastabastani*, que es el disc immediatament anterior, fou un treball fet bàsicament per mi mateix, perquè girava entorn de la gran influència que ha exercit en mi la música d'església. Volia que els meus pares l'escoltaren, però no pogué ser perquè moriren fa vint anys. Els haguera agradat de sentir *gospel* africà en dimensió internacional. També ho vaig fer per la meua dona.

—*Creu que s'ha valorat històricament com calia l'aportació negra a la música pop?*

—Crec que sí, des de fa molt de temps, a través del jazz, el reggae o el *gospel*. Fa uns vint anys ningú no parlava de música africana i ara hi ha almenys deu noms fonamentals que pràcticament tothom coneix: Miriam Makeba, Fela Kuti, etc. Això està bé. La música africana és com el continent. Hi ha molts problemes en l'Àfrica, d'acord? D'estructura, d'organització dels drets, de pirateria, etc., i s'han de resoldre. La construcció d'Europa ha costat dos mil anys i l'Àfrica l'ha feta només en quaranta. El continent ha sofert molt, però sóc positiu pensant en el futur.

—*El futur de la música està en la barreja?*

—Des de fa molt de temps la música és

—*Es considera una mena de porta dels altres músics?*

—**Es pot dir que el meu grup és com la Miles Davis Band. Molta gent jove ha començat amb mi, bons músics, i no faig distinció de raça amb ningú. No sóc americana, però tinc aquesta concepció americana pel que fa a la meua banda. Vaig començar amb un grup estable l'any 1965 i des d'aleshores una munió de músics de tota mena han passat per la meua formació.**

cant ahora, com si es tractàs d'una conversa. Paradoxalment, ja que és una cosa molt estricta, et fa sentir tremendament lliure.

—*Hi ha diferències en la receptivitat del públic europeu i en la del públic africà?*

—Bàsicament, no. L'única diferència està en els diners, perquè en Europa la gent té més poder adquisitiu. Però, si agrades, agrades en qualsevol lloc. I és precisament el públic qui t'invita a continuar.

—*Quins projectes immediats té ara?*

—Sempre vaig molt ocupat. Ara he acabat una ronda per l'estat espanyol, que m'ha portat a Barcelona i Madrid. Tornaré a París i d'ací a uns mesos aniré a Alemanya, Àustria i més tard a Holanda. Pel desembre tornaré a França i abans d'acabar l'any me n'aniré de vacances a l'Àfrica, per passar el Nadal amb les filles.

una mescla de tradició negra i blanca. Només has de veure les teclades d'un piano, on van juntes les negres i les blanques (*riu*). Parlant de bo de bo, crec que sí, que si ets músic t'agradarà Mozart tant si el sents en l'Àfrica com en un altre lloc del món, i que es pot utilitzar tot tipus de música per crear nous estils. L'esperit de la música és el més gran que existeix, i no és ni blanc, ni negre, ni groc. És com l'esperit de la gent, no té color.

—*Vostè també cultiva el jazz. Fins on és important la improvisació en la seua música?*

—La millor improvisació és la que sorgeix quan saps exactament l'estructura que has de seguir. Els músics i jo sempre ens desafiem els uns als altres, de tal manera que sabem quan hem de començar i quan hem d'acabar. La part jazzística del meu repertori no consisteix a tocar i prou; es tracta de sentir-se lliure i, al mateix temps, de respectar l'esquema. A partir d'ací, pots fer rodar la imaginació i comprovar que tots els músics van to-

